

שים לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות.
יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

תנ"ך

הוראות לנבחן

א. משך הבחינה: שעתיים וחצי.

ב. מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה ארבעה פרקים.

פרק ראשון	—	(20x2)	—	40	נקודות
פרק שני	—	(20x1)	—	20	נקודות
פרק שלישי	—	(28x1)	—	28	נקודות
פרק רביעי	—	(12x1)	—	12	נקודות
סך הכול	—		—	100	נקודות

ג. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך שלם בלי פירושים, בלי תוספות ובלי תרגום. מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ד. הוראות מיוחדות: (1) אל תעתיק את השאלה; כתוב את מספרה בלבד. (2) התרכז בנושא. שים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

הערה: בקטעים מן התנ"ך השם המפורש בא בצורת ה'.

כתוב במחברת הבחינה בלבד. רשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה.
כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

ההנחיות בשאלון זה מנוסחות בלשון זכר ומכוונות לנבחנות ולנבחנים כאחד.

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – בראשית (40 נקודות)

ענה על שתיים מן השאלות 1-3 (לכל שאלה – 20 נקודות).

בכל שאלה שבחרת, ענה על סעיף א חובה (8 נקודות), ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (12 נקודות).

1. קרא **בראשית**, פרק י"ח, פסוקים י"ז-ל"ג.

ענה על סעיף א (חובה).

א. "וה' אמר המכסה אני מאברהם אשר אני עשה" (פסוק י"ז).

קרא פסוקים י"ח-כ"א.

(1) באיזה עניין החליט ה' לשתף את אברהם? (4 נקודות)

(2) הסבר מדוע החליט ה' לשתף את אברהם בעניין זה. בסס תשובתך על הכתוב. (4 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים כ"ב-כ"ו.

יש הטוענים כי הסתירה בין עקרון הצדק שבא לידי ביטוי בפסוק כ"ג ובין עקרון הצדק שבא לידי ביטוי בפסוק כ"ד

משרתת את אברהם בהתדיינות שלו עם ה'.

(1) הסבר מהי הסתירה. (4 נקודות)

(2) הסבר כיצד השימוש בשני טיעונים סותרים משרת את אברהם בהתדיינות שלו עם ה'. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים כ"ג-ל"ב.

(1) קרא פסוק כ"ג ופסוק כ"ה.

על פי פסוקים אלה, לפי איזה עיקרון אברהם תובע מה' לנהוג? הסבר את תשובתך. (4 נקודות)

(2) אברהם יודע שבתביעותיו מה' הוא נוהג בתעוזה. הבא מפסוקים כ"ג-ל"ב שתי דוגמאות התומכות בקביעה

זו, והסבר כל דוגמה. (8 נקודות)

2. קרא **בראשית**, פרק כ"א, פסוקים ט'-כ"א.

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים ט'-י"ג.

(1) מה שרה תובעת מאברהם, ומהי תגובתו של אברהם על דבריה? (4 נקודות)

(2) מהי הכרעתו של ה' בעניין, וכיצד הוא מבקש להרגיע את אברהם? (4 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים ט'-י"ג.

הכינויים שבהם ישמעאל מכונה בפסוקים אלה מלמדים על היחס של המספר ושל הדמויות בסיפור כלפיו.

פרט שלושה כינויים, והסבר על פי כל אחד מהם את היחס כלפי ישמעאל.

ג. (1) קרא פסוקים ט"ו-י"ט.

בפסוקים אלה מתוארות המצוקה הפיזית והמצוקה הרגשית של הגר התועה עם בנה במדבר.

הסבר כל אחת מן המצוקות האלה. בסס את דבריך על הכתוב. (6 נקודות)

(2) בדברי מלאך אלוהים להגר יש מענה על המצוקה הפיזית ועל המצוקה הרגשית שלה.

הבא דוגמה לכל אחד משני חלקי הקביעה הזאת, והסבר את דבריך. (6 נקודות)

3. קרא **בראשית**, פרק ל"ח.

ענה על סעיף א (חובה).

א. (1) קרא פסוקים ו'-י"א ופסוק י"ד.

ציין את הנסיבות שסיכנו את המשך הקיום של המשפחה של יהודה. (5 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ז-ל'.

האם הצליחה תמר להבטיח את המשך משפחת יהודה? נמק את תשובתך. (3 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) על פי הפרק, מצד אחד תמר מכבדת את הנורמות של החברה שבה היא חיה, ומצד אחר היא מַפְרָה אותן.

בסס את שני חלקי הטענה על הכתוב והסבר את דבריך. (6 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ח-ל' וגם **רות**, פרק ד', פסוקים י"ח-כ"ב.

אף שתמר נהגה בדרך נועזת והפרה נורמות, יש לה תפקיד מכריע בתולדות ישראל. הסבר את תפקידה

המכריע, ובסס אותו על שני הכתובים. (6 נקודות)

ג. (1) קרא פסוקים א'-י"ד.

מה היה המניע של יהודה ליחס הלא הוגן שלו כלפי תמר? בסס את דבריך על הכתוב. (4 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ה-כ"ו.

בפסוקים אלה יהודה נוהג בהגינות וביושרה כלפי תמר. בסס טענה זו על שתי ראיות מן הפסוקים, והסבר

כל ראייה. (8 נקודות)

פרק שני – שמות (20 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 4-5 (20 נקודות).

בשאלה שבחרת, ענה על סעיף א חובה (8 נקודות), ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (12 נקודות).

4. קרא **שמות**, פרק ב'.

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים י'-כ"ב.

(1) משה בבגרותו מתערב בשלושה עימותים. ציין מה הם שלושת העימותים. (5 נקודות)

(2) הסבר מהו ההבדל בין העימות השלישי ובין שני העימותים שקדמו לו. (3 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים א'-י' וגם **שמות**, פרק א', פסוק כ"ב.

(1) בפסוקים א'-י' מסופר על שלוש נשים הפועלות בתעוזה רבה. הסבר את התעוזה במעשיה של כל אחת משלוש הנשים.

בסס את דבריך על הכתוב. (6 נקודות)

(2) לדעתך, האם בת פרעה פעלה מתוך דאגה לזולת או מתוך דאגה לטובתה האישית? נמק את דבריך, ובסס אותם על הכתוב. (6 נקודות)

ג. (1) קרא פסוקים א'-י'.

הסבר כיצד הצלת משה דווקא על ידי בת פרעה הכשירה אותו להיות מנהיג. (6 נקודות)

(2) קרא פסוקים י"א-י"ב.

לדעתך, האם המעשה של משה מעיד עליו שהוא אכן ראוי להיות המנהיג שייתן את התורה לעם ישראל? נמק את דבריך. (6 נקודות)

5. קרא שמות, פרק ל"ג, פסוקים א'-ט"ז.

ענה על סעיף א (חובה).

א. קרא פסוקים א'-ז'.

(1) אחרי חטא העגל, ה' כועס על העם ומודיע למשה על החלטתו. מהי החלטה? בסס את דבריך על הכתוב.

(3 נקודות)

(2) הסבר את תגובת העם על החלטת ה' ואת תגובת משה על החלטת ה'. (5 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים ז'-י"א.

(1) הבא מפסוקים אלה שתי ראיות המלמדות שהעם ביקש להביע כבוד כלפי ההתרחשות שמחוץ למחנה,

והסבר כל ראייה. (6 נקודות)

(2) "פתח האהל" הוא צירוף מנחה בפסוקים אלה.

לדעתך, האם צירוף מנחה זה מבטא הרגשת קרבה או הרגשת ריחוק של העם כלפי ההתרחשות שמחוץ

למחנה? נמק את דבריך ובסס אותם על הכתוב. (6 נקודות)

ג. (1) בפסוקים י"ב-י"ג ובפסוקים ט"ו-ט"ז משה מבקש בקשה אישית ובקשה הנוגעת לכלל ישראל.

הסבר את שתי הבקשות. (6 נקודות)

(2) קרא את דבריו של י' גרוסמן:

"בעקבות החטא מפסיק ה' את התהלכותו בקרב המחנה (ל"ג, ג') [...]. ממילא תפקיד ההנהגה מוטל

במשנה תוקף על כתפי המנהיג האנושי, הלוא הוא משה. בהקשר זה מבקש משה לדעת את דרכיו של

ה', בעיקר את צורת הנהגתו, בכדי שיוכל להוות תחליף ראוי".

(י' גרוסמן, פרשת כי תישא, "ברית י"ג מידות", מתוך אתר בית המדרש הווירטואלי של ישיבת הר עציון)

לדברי גרוסמן, מהו הקשר בין הבקשה האישית של משה ובין בקשתו הנוגעת לכלל ישראל? (6 נקודות)

פרק שלישי — נושאי הבחירה (28 נקודות)

ענה על אחת מן השאלות 6-10 (לכל שאלה — 28 נקודות).

ענה על סעיף א חובה (12 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ג (16 נקודות).

שיבת ציון

6. קרא יחזקאל, פרק ל"ו, פסוקים י"ג-כ"ח.

י' וידעתם כי אני ה' בפתי את קברותיכם ובה עלותי אתכם
 י"ד מקברותיכם עמי: ונתתי רוחי בכם וחייתם והנחתי אתכם
 על אדמתכם וידעתם כי אני ה' דברתי ועשיתי נאם-
 ט"ז ה': ויהי דבר-ה' אלי לאמר: ואתה בן-
 אדם קח-לך עץ אחד וכתב עליו ליהודה ולבני ישראל חברו
 ולקח עץ אחד וכתוב עליו ליוסף עץ אפרים וכל-בית ישראל
 י"י חברו: וקרוב אתם אחד אל-אחד לך לעץ אחד והיו לאחדים
 י"ח בידך: וכאשר יאמרו אליך בני עמך לאמר הלא-תגיד לנו
 ט"ט מה-אלה לך: דבר אליהם כה-אמר אדני ה' הנה אני לקח
 את-עץ יוסף אשר ביד-אפרים ושבטי ישראל חברו ונתתי
 אותם עליו את-עץ יהודה ועשיתם לעץ אחד והיו אחד
 כ"ב בידים: והיו העצים אשר-תכתב עליהם בידך לעיניהם: ודבר
 אליהם כה-אמר אדני ה' הנה אני לקח את-בני ישראל
 מבין הגוים אשר הלכו-שם וקבצתי אתם מסביב והבאתי
 כ"ב אותם אל-אדמתם: ועשיתי אתם לגוי אחד בארץ בהרי
 ישראל ומלך אחד יהיה לכלם למלך ולא יהיה-עוד לשני
 כ"ג גוים ולא יתצו עוד לשתי ממלכות עוד: ולא יטמאו עוד
 בגלוליהם ובשקוציהם ובכל פשעיהם והושעתני אתם מכל
 מושבתיהם אשר חטאו בהם וטהרתני אותם והיו-לי לעם ואני
 כ"ד אהיה להם לאלהים: ועבדי דוד מלך עליהם ורועה אחד
 כ"ה יהיה לכלם ובמשפטי ילכו וחקותי ישמרו ועשו אותם: וישבו
 על-הארץ אשר נתתי לעבדי ליעקב אשר ישבו-בה אבותיכם
 וישבו עליה המה ובניהם ובני בניהם עד-עולם ודוד עבדי
 כ"ו נשוי להם לעולם: וכרתי להם ברית שלום ברית עולם יהיה
 אותם ונתתים והרביתי אותם ונתתי את-מקדשי בתוכם
 כ"ז לעולם: והיה משכני עליהם והייתי להם לאלהים והמה יהיו
 כ"ח לי לעם: וידעו הגוים כי אני ה' מקדש את-ישראל בהיות
 מקדשי בתוכם לעולם:

ענה על סעיף א – חובה.

א. קרא פסוקים כ"א-כ"ח.

על פי פסוקים אלה, מצב העם ישתנה בעתיד בתחומים אלה: המדיני, החברתי, המוסרי והדתי.
הבא ראייה אחת לשינוי שיתרחש בשלושה מן התחומים, והסבר כל ראייה (סך הכול – שלוש ראיות).

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים ט"ו-כ', שבהם מתואר מעשה סמלי של יחזקאל ואת דברי ב' סביר שלפניך:

"מעשה ההרכבה מאפשר ליצור משני מינים קרובים צמח אחד, עץ במקרה הזה, שהתכונות שלו טובות יותר מכל אחד ממרכיביו ושפירותיו הם בעלי התכונות הרצויות".

(ב' סביר, "שבט עצים גם יחד", מתוך אתר 929, יחזקאל, ל"ז)

(1) הסבר את משמעות המעשה הסמלי של יחזקאל בפסוקים אלה, וציין מה דברי סביר מוסיפים על משמעות המעשה. (10 נקודות)

(2) המעשה הסמלי נועד לעורר סקרנות ולמשוך את תשומת הלב של העם. הבא לכך ראייה מן הכתוב, והסבר את הראייה. (6 נקודות)

ג. קרא פסוקים י"ג-י"ד ופסוק כ"ח.

(1) בפסוקים אלה חוזר השורש י-ד-ע. על פי כל אחד מן הפסוקים, מי הם אלה שיִדעו, ומה הם יִדעו? (6 נקודות)

(2) יש הטוענים שבפסוקים י"ג-י"ד כוחו של ה' בא לידי ביטוי רב יותר מבפסוק כ"ח, ויש הטוענים שבפסוק כ"ח, כוחו של ה' בא לידי ביטוי רב יותר מבפסוקים י"ג-י"ד.

הבא נימוק התומך בכל אחת מן הטענות, הסבר אותו, ובסס אותו על הכתוב. (10 נקודות)

7. קרא ירמיה, פרק א', פסוקים א'-ל"ט.

א דברי ירמיהו בן-חלקיהו מן-הכהנים אשר בענתות בארץ
 ב בנימן: אשר היה דבר-ה' אליו בימי יאשיהו בן-אמון
 ג מלך יהודה בשלש-עשרה שנה למלכו: ויהי בימי יהויקים
 ד בן-יאשיהו מלך יהודה עד-תם עשתי-עשרה שנה
 ה לצדקיהו בן-יאשיהו מלך יהודה עד-גלות ירושלם בחדש
 ו החמישי: ויהי דבר-ה' אלי לאמר: בטרום
 ז אצורך בבטון ידעתוך ובטרום תצא מרחס הקדשתיך נביא
 ח לגוים נתתיך: ואמר אהה אדני ה' הנה לא-ידעתיו דבר
 ט כי-נער אנכי: ויאמר ה' אלי אל-תאמר נער אנכי כי על-
 י כל-אשר אשלחך תלך ואת כל-אשר אצוך תדבר: אל-
 כ תירא מפניהם כי-אתך אני להצילך נאס-ה': וישלח ה'
 ל את-ידו ויגע על-פי ויאמר ה' אלי הנה נתתי דברי בפיו:
 מ ראה הפקדתיך והיום הזה על-הגוים ועל-הממלכות לנתוש
 נ ולנתוץ ולהאביד ולהרוס לבנות ולנטוע: ויהי
 ס דבר-ה' אלי לאמר מה-אתה ראה ירמיהו ואמר מקל
 טו שקד אני ראה: ויאמר ה' אלי היטבת לראות כי-שקד
 יג אני על-דברי לעשתו: ויהי דבר-ה' אלי
 יד שנית לאמר מה אתה ראה ואמר סיר נפוח אני ראה ופניו
 טז מפני צפונה: ויאמר ה' אלי מצפון תפתח הרעה על כל-
 יז ישבי הארץ: כי והנני קרא לכל-משפחות ממלכות צפונה
 יח נאס-ה' ובאו ונתנו איש כסאו פתח שערי ירושלם ועל
 טז כל-חומותיה סביב ועל כל-ערי יהודה: ודברתי משפט
 יז אותם על כל-דעתם אשר עזבוני ויקטרו לאלהים אחרים
 יח וישתחוו למעשי ידיהם: ואתה תאזר מתניך וקמת ודברת
 יט אליהם את כל-אשר אנכי אצוך אל-תחת מפניהם פן-
 כ אחתך לפניהם: ואני הנה נתתיך היום לעיר מבצר ולעמוד
 כז ברזל ולחמות נחשת על-כל-הארץ למלכי יהודה לשריה
 לכהניה ולעם הארץ: ונלחמו אליך ולא-יוכלו לך כי-אתך
 ל אני נאס-ה' להצילך:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. קרא פסוקים ד'-י'.

על פי פסוקים אלה, ירמיהו משמיע טיעונים שבאמצעותם הוא מנסה להתחמק מן השליחות שהטיל עליו ה', ואילו ה' משמיע טיעונים שנועדו לעודד את ירמיהו לקבל עליו את השליחות. הבא והסבר שני טיעונים של ירמיהו ושתי תשובות של ה' על טיעונים אלה.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים י"א-י"ט.

בקטע זה יש מראות ודימויים.

(1) הבא דוגמה אחת למראה, והסבר את פשר המראה על פי דברי ה'. (8 נקודות)

(2) הבא דוגמה אחת לדימוי, והסבר כיצד הוא תורם להדגשת דברי ה'. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים י"ד-ט"ז ופסוקים י"ח-י"ט.

(1) על פי כל אחד מן הקטעים, הסבר מי נתון במצור, וכתוב מה יהיו תוצאות המצור על פי פסוקים י"ח-י"ט. (8 נקודות)

(2) קרא גם ירמיה, פרק כ"ו, פסוקים ז'-ח' ופסוק כ"ד.

הסבר כיצד הנבואה שניתנה בפרק א', פסוקים י"ח-י"ט בנוגע למצור ולתוצאותיו מתממשת בפרק כ"ו. (8 נקודות)

וַיְדַבֵּר ה' אֶל-מֹשֶׁה לֵאמֹר: דַּבֵּר אֶל-בְּנֵי יִשְׂרָאֵל וְאָמַרְתָּ
 אֲלֵהֶם כִּי אֲתֶם עֹבְרִים אֶת-הַיַּרְדֵּן אֶרְצָה כְּנָעַן: וְהִקְרִיתֶם
 לָכֶם עָרִים עָרֵי מְקַלֵּט תִּהְיֶינָה לָכֶם וְגַם שְׂמָה רִצְח מִכַּה־
 נַפֶּשׁ בִּשְׂגָגָה: וְהָיוּ לָכֶם הָעָרִים לְמִקְלָט מִגֹּאֵל וְלֹא יָמוּת הָרִצְח
 עַד-עֲמֹדוֹ לִפְנֵי הָעֵדָה לְמִשְׁפָּט: וְהָעָרִים אֲשֶׁר תִּתְּנוּ שֵׁשׁ-
 עָרֵי מְקַלֵּט תִּהְיֶינָה לָכֶם: אֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ מֵעֵבֶר
 לַיַּרְדֵּן וְאֵת שְׁלֹשׁ הָעָרִים תִּתְּנוּ בְּאֶרֶץ כְּנָעַן עָרֵי מְקַלֵּט תִּהְיֶינָה:
 לְבְנֵי יִשְׂרָאֵל וְלַגֵּר וְלִתְּשׁוּב בְּתוֹכָם תִּהְיֶינָה שֵׁשׁ-הָעָרִים הָאֵלֶּה
 לְמִקְלָט לְנוֹס שְׂמָה כָּל-מִכַּה-נַפֶּשׁ בִּשְׂגָגָה: וְאִם-כָּבְלִי בְרוּל
 הִכְהוּ וַיָּמוּת רִצְח הוּא מוֹת יוֹמַת הָרִצְח: וְאִם בְּאֶבֶן יָד אֲשֶׁר-
 יָמוּת בָּהּ הִכְהוּ וַיָּמוּת רִצְח הוּא מוֹת יוֹמַת הָרִצְח: אִוּ בְּכִלִּי
 עֵץ יָד אֲשֶׁר-יָמוּת בּוֹ הִכְהוּ וַיָּמוּת רִצְח הוּא מוֹת יוֹמַת הָרִצְח:
 גֹּאֵל הַדָּם הוּא יָמִית אֶת-הָרִצְח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ הוּא יִמְתְּנוּ: וְאִם-
 בִּשְׂנֹאָה יִהְדַּפְּנוּ אוֹ-הַשְּׁלִיךְ עָלָיו בַּצְּדִיָּה וַיָּמוּת: אִוּ בְּאֵיבָה
 הִכְהוּ בִידוֹ וַיָּמוּת מוֹת-יוֹמַת הַמִּכָּה רִצְח הוּא גֹאֵל הַדָּם יָמִית
 אֶת-הָרִצְח בְּפָגְעוֹ-בּוֹ: וְאִם-כָּפְתַע בְּלֹא-אֵיבָה הִדְפוּ אוֹ-
 הַשְּׁלִיךְ עָלָיו כָּל-כְּלִי בְּלֹא צְדִיָּה: אִוּ בְּכָל-אֶבֶן אֲשֶׁר-יָמוּת
 בָּהּ בְּלֹא רְאוּת וַיִּפֹּל עָלָיו וַיָּמוּת וְהוּא לֹא-אוֹיֵב לוֹ וְלֹא מִבְּקִשׁ
 רַעְתּוֹ: וּשְׁפֹטוּ הָעֵדָה בֵּין הַמִּכָּה וּבֵין גֹּאֵל הַדָּם עַל הַמִּשְׁפָּטִים
 הָאֵלֶּה: וְהִצִּילוּ הָעֵדָה אֶת-הָרִצְח מִיַּד גֹּאֵל הַדָּם וְהִשִּׁיבוּ אֹתוֹ
 הָעֵדָה אֶל-עִיר מְקַלָּטוֹ אֲשֶׁר-נָס שָׂמָה וַיָּשֶׁב בָּהּ עַד-מוֹת
 הַכֹּהֵן הַגָּדֹל אֲשֶׁר-מָשַׁח אֹתוֹ בְּשֶׁמֶן הַקֹּדֶשׁ: וְאִם-יָצָא יָצָא
 הָרִצְח אֶת-גְּבוּל עִיר מְקַלָּטוֹ אֲשֶׁר יָנוֹס שָׂמָה: וּמִצָּא אֹתוֹ
 גֹּאֵל הַדָּם מִחוּץ לְגְבוּל עִיר מְקַלָּטוֹ וְרִצְח גֹּאֵל הַדָּם אֶת-הָרִצְח
 אִין לוֹ דָּם: כִּי בְעִיר מְקַלָּטוֹ יָשֶׁב עַד-מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל וְאַחֲרֵי-
 מוֹת הַכֹּהֵן הַגָּדֹל יָשׁוּב הָרִצְח אֶל-אֶרֶץ אֲחֻזָּתוֹ: וְהָיוּ אֵלֶּה
 לָכֶם לְחֻקַּת מִשְׁפָּט לְדֹרֹתֵיכֶם בְּכָל מוֹשְׁבֹתֵיכֶם: כָּל-מִכַּה-
 נַפֶּשׁ לִפְנֵי עֵדִים יָרִצְח אֶת-הָרִצְח וְעַד אַחַד לֹא-יַעֲנֶה בְּנַפֶּשׁ
 לְמוֹת: וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנַפֶּשׁ רִצְח אֲשֶׁר-הוּא רָשָׁע לְמוֹת
 כִּי-מוֹת יוֹמַת: וְלֹא-תִקְחוּ כֹפֶר לְנוֹס אֶל-עִיר מְקַלָּטוֹ לָשׁוּב

(שים לב: המשך הקטע וסעיפי השאלה בעמוד הבא.)

לִשְׁבֹּת בָּאָרֶץ עַד־מוֹת הַפֶּהֶן: וְלֹא־תַחֲנִיפוּ אֶת־הָאָרֶץ אֲשֶׁר
 אֲתֶם בָּהּ כִּי הָדָם הוּא יַחֲנִיף אֶת־הָאָרֶץ וְלֹא־יִכָּפֹר
 לָדָם אֲשֶׁר שָׁפַךְ־בָּהּ כִּי־אִם בְּדָם שֹׁפְכוֹ: וְלֹא תִטְמֵא אֶת־
 הָאָרֶץ אֲשֶׁר אֲתֶם יֹשְׁבִים בָּהּ אֲשֶׁר אֲנִי שֹׁכֵן בְּתוֹכָהּ כִּי אֲנִי
 ה' שֹׁכֵן בְּתוֹךְ בְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

ענה על סעיף א – חובה.

א. (1) קרא פסוקים ט"ז-כ"ג.

הבא דוגמה אחת להבחנה בין רוצח בשגגה ובין רוצח במזיד על פי אופן הרצח ודוגמה אחת להבחנה ביניהם על פי המניע לרצח. הסבר כל אחת מן הדוגמאות. (8 נקודות)

(2) מהו התפקיד של העדה על פי פסוק כ"ד, ומהו תפקידה על פי פסוק כ"ה? (4 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) קרא פסוקים י"ט-כ"ה. הסבר את התפקיד של גואל הדם לאחר שאירע רצח. כיצד החברה מגבילה אותו אם אירע רצח בשגגה? (8 נקודות)

(2) קרא פסוקים ל"א-ל"ד ואת דברי מ' גרינברג.

"ערכיותם של חיי אנוש היא מעבר למערכת הערכים האחרים. נפסל הרעיון לפיו אפשר לאמוד חיי אדם בשווה-כסף ולא כל שכן שאי אפשר לשקול את ערכו של אדם כנגד ערכו של אדם אחר. הרעיון של פיצוי כלשהו בטל ומבוטל".

(מ' גרינברג, "הנחות היסוד של החוק הפלילי במקרא: ג", מתוך אתר הספרייה הווירטואלית של מט"ח)

הסבר כיצד הרעיון שגרינברג מציג בא לידי ביטוי בפסוקים. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים י"א-י"ב ופסוקים כ"ה-ל"ג.

(1) מפסוקים אלה אפשר להסיק כי התפקיד של עיר המקלט הוא גם להגן על הרוצח וגם להענישו. הסבר אמירה זו ובסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) קרא פסוקים כ"ד-כ"ז וגם את דברי א' כסלו:

"המחוקק נתן מקום לגאולת הדם כנראה משום שלא יכול לבטל אותה, אך גם הגן על הרוצח בשוגג שאינו ראוי למות על מעשיו. החוק הוא דוגמה יפה להתמודדות פרגמטית [מעשית] של החוק עם המציאות חברתית שאומנם אינה לרוחו, אך הוא גם אינו יכול לעקור אותה מיסודה".

(א' כסלו, "כשהחוק מתמודד עם מציאות חברתית שלא ניתן לשנות", מתוך אתר 929, במדבר, ל"ה)

לפי כסלו, החוק בפסוקים אלה נחקק מתוך פשרה עם המציאות חברתית. הסבר טענה זו ובסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

מזמורי תהלים

9. קרא תהלים, פרק ח'.

לִמְנַצֵּחַ עַל־הַגִּתִּית מְזֻמֹּר לְדוֹד: הֵאֱדַנְנוּ מִה־אֲדִיר שִׁמְךָ
 בְּכָל־הָאָרֶץ אֲשֶׁר־תִּנְהַ הוֹדֶךָ עַל־שָׁמַיִם: מִפִּי עוֹלָלִים ו
 וַיִּנְקִיִם יִסְדֹּת עֵז לְמַעַן צוֹרֵרֶיךָ לְהַשְׁבִּית אוֹיֵב וּמִתְנַקֵּם: כִּי־
 אֲרָאָה שִׁמְךָ מַעֲשֵׂה אֲצַבְעֶיךָ יָרַח וְכֹכָבִים אֲשֶׁר כּוֹנְנִתָּה:
 מִה־אֲנוּשׁ כִּי־תִזְכְּרֵנוּ וּבֶן־אָדָם כִּי תִפְקֹדֵנוּ: וְתַחֲסֶרְהוּ מֵעַט
 מַאֲלֵהִים וְכַבּוֹד וְהַדָּר תִּעֲטֶרְהוּ: תִּמְשִׁילֵהוּ בְּמַעֲשֵׂי יָדֶיךָ כֹּל
 שִׁתְּנֵה תַחַת־רַגְלָיו: צִנָּה וְאַלְפִים כֹּלֵם וְגַם בְּהִמּוֹת שָׂדֵי:
 צִפּוֹר שָׁמַיִם וְדָגֵי הַיָּם עִבֵּר אֲרָחוֹת יָמַיִם: הֵאֱדַנְנוּ מִה־
 אֲדִיר שִׁמְךָ בְּכָל־הָאָרֶץ:

ענה על סעיף א – חובה.

א. הבא מן המזמור שלוש דוגמאות לגדולת ה', והסבר כיצד גדולה זו באה לידי ביטוי בכל אחת מן הדוגמאות שהבאת.

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. (1) הסבר את שני ההיבטים המנוגדים בתיאור מעמד האדם במזמור. בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

(2) קרא גם בראשית, פרק א', פסוקים כ"ו-כ"ח.

הסבר איזה מן ההיבטים האלה בא לידי ביטוי בבראשית, פרק א'. בסס את דבריך על הכתוב. (8 נקודות)

ג. קרא פסוקים ה'-י' ואת דברי סופוקלס (מחזאי יווני בן המאה החמישית לפנה"ס).

"אין קץ לנפלאות, אבל נפלא מכול הוא בן־אנוש".

(סופוקלס, אנטיגונה, תרגום ט' כרמי, הוצאת דביר, 1970, עמ' 38)

(1) הבא ראיה אחת המלמדת שלמשורר תהלים, פרק ח' ולסופוקלס יש תפיסה דומה בנוגע למעמד האדם.

הסבר את הראיה. (8 נקודות)

(2) הבא ראיה אחת המלמדת שלמשורר תהלים, פרק ח' ולסופוקלס יש תפיסה שונה בנוגע למעמד האדם.

הסבר את הראיה. (8 נקודות)

א דברי קהלת בן־דוד מלך בירושלם: הבל הבלים אמר
 ב קהלת הבל הבלים הבל הבל: מה־יתרון לאדם בכל־עמלו
 ד שיעמל תחת השמש: דור הלך ודור בא והארץ לעולם
 ה עמדת: וזרח השמש ובא השמש ואל־מקומו שואף זורח
 ו הוא שם: הולך אל־דרום וסובב אל־צפון סובב וסובב הולך
 ז הרוח ועל־סביבתיו שב הרוח: כל־הנחלים הלכים אל־
 ח הים והים איננו מלא אל־מקום שהנחלים הלכים שם הם
 ט שבים ללכת: כל־הדברים יגיעים לא־יוכל איש לדבר לא־
 י תשבע עין לראות ולא־תמלא און משמע: מה־שהיה הוא
 י שיהיה ומה־שנעשה הוא שיעשה ואין כל־חדש תחת
 יא אשר היה מלפננו: אין זכרון לראשנים וגם לאחרנים שיהיו
 לב לא־יהיה להם זכרון עם שיהיו לאחריהם:
 יב אני קהלת הייתי מלך על־ישראל בירושלם: ונתתי את־
 יג לבי לדדוש ולתור בחכמה על כל־אשר נעשה תחת
 יד השמים הוא ו ענין רע נתן אלהים לבני האדם לענות בו:
 יו ראיתי את־כל־המעשים שנעשו תחת השמש והנה הכל
 יז הבל ורעות רוח: מעות לא־יוכל לתקן וחסרון לא־יוכל
 יח להמנות: דברתי אני עם־לבי לאמר אני הנה הגדלתי
 יט והוספתי חכמה על כל־אשר־היה לפני על־ירושלם ולבי
 כ ראה הרבה חכמה ודעת: ואתנה לבי לדעת חכמה ודעת
 כא הלילות ושכלות ידעתי שגם־זה הוא רעיון רוח: כי ברב
 כב חכמה רב־כעס ויוסף דעת יוסף מכאוב:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. קרא פסוקים י"ב-י"ח.

(1) הבא מן הכתוב שתי ראיות המלמדות שקהלת חשב שהחוכמה אינה מיטיבה עם האדם. הסבר את דבריך.

(6 נקודות)

(2) הסבר את הנימוק של קהלת להוכחת טענתו שהחוכמה אינה מיטיבה עם האדם. (6 נקודות)

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ג.

ב. קרא פסוקים א'-ז'.

(1) קרא פסוקים ב'-ג'.

על פי הטענה של קהלת בפסוקים אלה, הסבר מדוע הכללת ספר קהלת בספרי המקרא מעידה על נועזות.

(8 נקודות)

(2) קרא פסוקים ה'-ז'.

הסבר כיצד באמצעות תיאור תופעות הטבע בפסוקים ה'-ז' קהלת מחזק את טענתו בפסוקים ב'-ג'.

(8 נקודות)

ג. קרא פסוקים ח'-י"א.

(1) הסבר כיצד טענת קהלת בפסוק י"א מחזקת את קביעותיו בפסוק ב' ובפסוק ג'. (8 נקודות)

(2) הסבר מדוע ספר קהלת משמש ראיה המלמדת שטענת קהלת בפסוק י"א איננה תמיד נכונה. (8 נקודות)

שים לב: המשך הבחינה בעמוד 16.

פרק רביעי — קטע להבנה ולניתוח (12 נקודות)

ענה על סעיף א חובה (7 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב-ד (5 נקודות).

11. קרא שופטים, פרק ח', פסוקים א'-י"ז.

* "אליו" — אל גדעון

** "עוללות אפרים" — ענבים מאיכות נמוכה שנבצרים בסוף העונה. כאן הם נבצרים לכאורה על ידי בני אפרים. "בציר אביעזר" — הבציר העיקרי והמובחר. כאן הבציר מתבצע לכאורה על ידי גדעון, שהוא מבית אביעזר.

א וַיֹּאמְרוּ אֵלָיו אִישׁ אַפְרַיִם
 ב מִה־הַדָּבָר הַזֶּה עָשִׂיתָ לָנוּ לְבַלְתִּי קְרֹאתָ לָנוּ כִּי הַלַּכְתָּ
 ג לְהִלָּחֵם בְּמִדְיָן וַיִּרְיֹבוּ אִתּוֹ בַּחֲזֹקָה: וַיֹּאמֶר אֵלֵיהֶם מִה־
 ד עָשִׂיתִי עִתָּה כִּכֶּם הֲלֹא טוֹב עָלְלוֹת אַפְרַיִם מִבְּצִיר אַבְיֶעֶזֶר: **
 ה בִּידְכֶם נָתַן אֱלֹהִים אֶת־שְׂרֵי מִדְיָן אֶת־עֶרְבֹ וְאֶת־זֹאֵב וּמִה־
 ו יִכְלַתִּי עֲשׂוֹת כִּכֶּם אִזּוֹ רִפְתָּה רוּחַם מֵעָלָיו בַּדְּבָר הַזֶּה:
 ז וַיֵּבֵא גְדֵעוֹן הַיִּרְדְּנָה עֹבֵר הוּא וּשְׁלֹשׁ־מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר אִתּוֹ
 ח עֵיפִים וְרֹדְפִים: וַיֹּאמֶר לְאַנְשֵׁי סָפוֹת תִּגְדְּעוּ אֶת־כַּפְּרוֹת לֶחֶם לֶעֱמֹס
 ט אֲשֶׁר בְּרַגְלֵי כִּי־עֵיפִים הֵם וְאַנְכִּי רֹדֵף אַחֲרָי זֹבַח וְצִלְמֹנֶעַ
 י מַלְכֵי מִדְיָן: וַיֹּאמֶר שְׂרֵי סָפוֹת הֲכֹף זֹבַח וְצִלְמֹנֶעַ עִתָּה בִּידְךָ
 יא כִּי־נָתַן לְצַבָּאֵךְ לֶחֶם: וַיֹּאמֶר גְּדֵעוֹן לִכְן בָּתֵּת ה' אֶת־זֹבַח
 יב וְאֶת־צִלְמֹנֶעַ בְּיָדִי וְדָשַׁתִּי אֶת־בְּשָׂרְכֶם אֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר
 יג וְאֶת־הַבְּרֻקָּנִים: וַיַּעַל מִשֶּׁם פְּנוּאֵל וַיְדַבֵּר אֵלֵיהֶם בְּזֹאת
 יד וַיַּעֲנוּ אוֹתוֹ אַנְשֵׁי פְּנוּאֵל כֹּאֲשֶׁר עָנוּ אַנְשֵׁי סָפוֹת: וַיֹּאמֶר
 טו גַּם־לְאַנְשֵׁי פְּנוּאֵל לֵאמֹר בְּשׁוּבִי בְּשָׁלוֹם אֲתֵן אֶת־הַמַּגְדָּל
 טז הַזֶּה: וְזֹבַח וְצִלְמֹנֶעַ בְּקִרְקֹד וּמַחְנֵיהֶם עִמָּם
 טז כַּחֲמֹשֶׁת עֶשֶׂר אֶלֶף כָּל הַנּוֹתָרִים מִכָּל מַחְנֵה בְּנֵי־קַדְמֹן
 יז וְהַנִּפְלִיִּם מֵאָה וְעִשְׂרִים אֶלֶף אִישׁ שֹׁלֵף חֶרֶב: וַיַּעַל גְּדֵעוֹן דֶּרֶךְ
 יח הַשְּׂכוּנִי בְּאֵהֲלִים מִקַּדְמֹן לְנֹכַח וַיַּגְבִּהָה וַיַּךְ אֶת־הַמַּחְנֵה
 יט וְהַמַּחְנֵה הָיָה בָּטָח: וַיִּנְסוּ זֹבַח וְצִלְמֹנֶעַ וַיִּרְדְּפוּ אַחֲרֵיהֶם וַיִּלְכְּדוּ
 כ אֶת־שְׂנֵי מַלְכֵי מִדְיָן אֶת־זֹבַח וְאֶת־צִלְמֹנֶעַ וְכָל־הַמַּחְנֵה
 כא הַחֲרִיד: וַיֵּשֶׁב גְּדֵעוֹן בְּנִי־וְאֵשׁ מִן־הַמַּלְחָמָה מִלְּמַעְלָה הַחֲרֹם:
 כב וַיִּלְכְּדוּ־נֶעֱד מֵאַנְשֵׁי סָפוֹת וַיִּשְׁאַלְהוּ וַיִּכְתֹּב אֵלָיו אֶת־שְׂרֵי
 כג סָפוֹת וְאֶת־זְקֵנֵיהֶם שִׁבְעִים וְשִׁבְעָה אִישׁ: וַיֵּבֵא אֶל־אַנְשֵׁי סָפוֹת
 כד וַיֹּאמֶר הִנֵּה זֹבַח וְצִלְמֹנֶעַ אֲשֶׁר חִרְפְּתֶם אוֹתִי לֵאמֹר הֲכֹף זֹבַח
 כה וְצִלְמֹנֶעַ עִתָּה בִּידְךָ כִּי נָתַן לְאַנְשֵׁיךָ הַיַּעֲפִים לֶחֶם: וַיִּקַּח אֶת־
 כו זְקֵנֵי הָעִיר וְאֶת־קוֹצֵי הַמִּדְבָּר וְאֶת־הַבְּרֻקָּנִים וַיִּדְעַ בְּהֵם אֶת
 כז אַנְשֵׁי סָפוֹת: וְאֶת־מַגְדָּל פְּנוּאֵל נָתַן וַיַּהַרְגַּ אֶת־אַנְשֵׁי הָעִיר:

(שים לב: סעיפי השאלה בעמוד הבא.)

ענה על סעיף א – חובה.

א. בקטע שלפניך גדעון מתעמת עם שלוש קבוצות מבני ישראל ועם אויב שאיננו מבני ישראל. מי הן שלוש הקבוצות מבני ישראל, ומיהו האויב שאיננו מבני ישראל?

ענה על אחד מן הסעיפים ב-ד.

ב. קרא פסוקים א'-ג' וגם **שופטים**, פרק ז', פסוקים כ"ד-כ"ה.

הסבר על פי **שופטים**, פרק ז', פסוקים כ"ד-כ"ה, מדוע הטענה כלפי גדעון בפסוקים א'-ג' אינה נכונה.

ג. קרא פסוקים א'-ג'.

במשלי, פרק ט"ו, פסוק א' נאמר: "מענה רך ישיב חמה", כלומר אדם יחדל לכעוס אם יגיבו על דבריו בדרך רכה ופייסנית.

הסבר כיצד פתגם זה בא לידי ביטוי בשיח בין גדעון לבין המתלוננים עליו.

ד. קרא פסוקים ד'-ט', י"ד-י"ז.

הסבר מדוע תגובת גדעון בפסוקים ט"ו-י"ז חמורה כל כך.

בהצלחה!